paaiškinti jame aptiktą neintensyvų kultūrinį sluoksnį. Po atliktų žvalgomųjų tyrimų buvo nurodyta prieš statybos darbus Vytauto g. 44A sklype atlikti detaliuosius tyrimus. Tikėtina, kad tyrimai kokybiškai papildys suformuotas pirmines išvadas apie XVI–XVIII a. kultūrinio sluoksnio sandarą bei sudėtį Vytauto g. 44A sklype.

Vytauto St. 44A

In April 2014, a field evaluation (four 2x1 m test pits, a total of 8 m^2) was conducted on the 786.61 m^2 plot at Vytauto St. 44A in Palanga (Fig. 1).

A thin, up to 10 cm thick, layer of grey sand, which contained small fragments of 16th–18th-century hand thrown pottery, was discovered at an average depth of 1.3–1.75 m, under a thick layer of windblown sand (Figs. 2, 3). After the evaluation, it was determined that the 16th–18th-century cultural layer discovered at Vytauto St. 44a correlates with the development data of a 1779–1781 plan of the actual situation in Palanga.

Ramūnas Šmigelskas

Vytauto gatvė 43

2014 m. atlikti žvalgomieji ir detalieji archeologiniai tyrimai Palangos mieste, Vytauto g. 43. Čia vykdyti kultūrinės paskirties pastato (Palangos „Vasaros estrada“) rekonstravimo į kultūros ir mokslo paskirties pastatą projekto darbai.

XVIII a. II pusėje Palangoje, į P nuo Rąžės upės, dabartinės Vytauto gatvės Š pusėje veikė miestelio kapinės. Aplink jas buvo įsikūrusios miestelėnų sodybos. 1824 m. kapines iškėlus, teritorija apaugo savaiminiais medžiais. Apie 1848 m. Palangos dvaro savininkai Tiškevičiai šią miestelio dalį pradėjo formuoti kaip dvaro sodybos parką. Šioje teritorijoje 1877–1880 m. grafo J. Tiškevičiaus lėšomis iškilo pirmasis kurorto kompleksas, kurį sudarė kurorto parkas, restoranas ir viešbutis, vasaros teatro pastatas ir paviljonas orkestrui. Naujojo kurorto centrui prigijo Kurhauzo pavadinimas.

Pradžioje žvalgomieji tyrimai pradėti aplink buvusią „Vasaros estradą“ šurfu, tirtu į ŠR nuo stovėjusio pastato. Po vėlyvais kultūrinio sluoksnio horizontais ir smėlio supustymu 1,6 m gylyje aptiktas 10–20 cm storio juodos žemės sluoksnis su gausiomis medienos skiedromis. Sluoksnyje aptikti keramikos radiniai datuoti XVI–XVII a. Aplink šurfą, kuriame aptiktas archeologiškai vertingas kultūrinis sluoksnis, buvo ištirti dar 3 šurfai, siekiant nustatyti būtinų detaliųjų tyrimų apimtis. Po šių tyrimų teritorijoje, kurioje numatyti naujosios arenos statybos darbai, atlikti detalieji tyrimai. Inžineriniai tinklai, kurie turėjo būti pakloti tose vietose, kur aptinkamas kultūrinis sluoksnis, tiesti tokiame gylyje, kad nesiektų archeologiškai vertingų sluoksnių.

Detalieji tyrimai atlikti 238 m^2 plote. Nuspręsta tiriamą plotą padalyti į 4 perkasas, tarp jų padarant kontrolines juostas. Tokiu būdu kiekvienoje perkasoje buvo po 2 simetriškas ir tvarkingas sieneles. Viršutiniai archeologiškai nevertingi kultūriniai sluoksniai ir supustymo sluoksnis nukastas mechanizuotai. Visose tirtose perkasose tirta situacija buvo panaši. Po supustytu smėliu tirtas juodos durpingos žemės, kurioje gausu anglies ir medžio skiedrų, sluoksnis. Jame buvo aptinkami visi archeologiniai radiniai ir medinės konstrukcijos. Pačios medžio konstrukcijos stipriai apnaikintos ankstesnių žemės kasimo darbų metu (1, 2 pav.).

Tik ištyrus visas perkasas ir sudarius jų planus, buvo galima susidaryti bent kiek geresnį aptiktų struktūrų vaizdą. Rastas pastatas buvęs rentinės konstrukcijos. Pastato kampuose ir ne tik buvo įkalti keturkampiai kuolai, ant kurių, matyt, dalis tarp jų, buvo guldomas apatinis pastato vainikas. Tik vienoje iš tirtų perkasų buvo išlikę medinių grindų fragmentų. Sprendžiant pagal skiedrų kiekį, galima manyti, jog stogas buvo dengtas malksnomis ir visas su stogo konstruktyvu sukrito į vidų. Rasta stiklo vitražo šukių bei švininių rėmelių. Aptikto pastato matmenys nenustatyti. Vienas kambarys buvo apie 5,8 m pločio ir apie 8,4 m ilgio. Daug anglies ir apdegę pastato rąstai rodo, kad jis nukentėjo nuo ugnies, o vėliau buvo užpustytas. Tyrimų metu buvo paimta keletas mėginių dendrochronologiniam datavimui.

Tyrimų metu surasta itin daug buitinės ir statybinės keramikos šukių. Didžioji dalis keramikos šukių glazūruotos, taip pat pasitaikė importo fragmentų. Pastebėtina, jog gana didelė

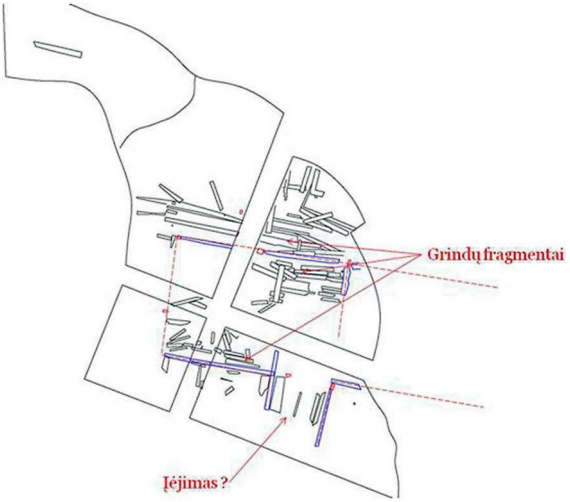

1 pav. Scheminis tyrimų plotų planas su aptiktomis medinėmis konstrukcijomis. R. Šmigelsko brėž.

Fig. 1. A schematic plan of the excavated areas with the discovered wooden constructions.

2 pav. Perkasa 4 atidengus medines konstrukcijas. R. Šmigelsko nuotr.

Fig. 2. Trench 4 with the unearthed wooden constructions.

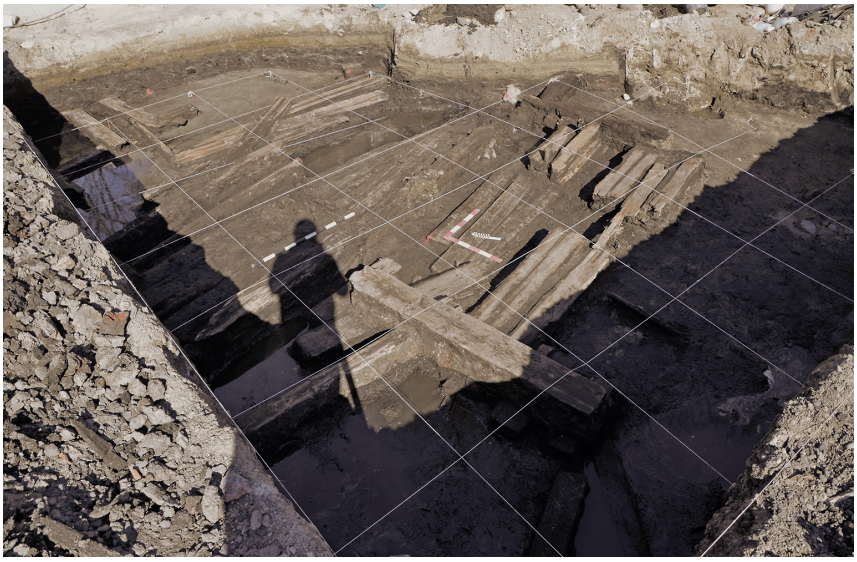

stalo indų įvairovė – puodai, puodynės, taurelės, lėkštės, dubenys, keptuvės, ąsočiai (5 pav.). Iš koklių vyraujanti medžiaga – dubeniniai. Kai kurie su gėlės ar rozetės reljefiniu ornamentu ant dugno. Taip pat aptikta nemažai plokštinių koklių, puoštų treliažo ornamentu ir dengtų žalia glazūra (6 pav.).

Sąlygos buvo palankios išlikti mediniams artefaktams. Aptiktas medinės lėkštės fragmen-

3 pav. Knygos užsegimas. R. Bračiulienės nuotr.

Fig. 3. The book clasp.

4 pav. „Kirminas“ – įrankis šaunamojo ginklo valymui. R. Bračiulienės nuotr.

Fig. 4. The “worm” tool for cleaning firearms.

5 pav. Suklijuoto puodo dalis. R. Šmigelsko nuotr.

Fig. 5. Part of a glued pot.

6 pav. Plokštinis koklis. R. Šmigelsko nuotr.

Fig. 6. A panel stove tile.

7 pav. Žaidimų lentos „Malūnas“ dalis. R. Šmigelsko nuotr.

Fig. 7. Part of the Mill game board.

8 pav. Signetas. R. Šmigelsko nuotr.

Fig. 8. The signet seal matrix.

tas, šaukšto dalis, keletas statinių dugnų. Ant vieno iš jų rasta dalis įrėžto žaidimo „Malūnas“ (7 pav.). Tai pirma šio žaidimo lenta, rasta Lietuvos teritorijoje. Aptikta ir odinių dirbinių, dauguma – avalynės dalys. Rasta ir batų varlikių.

Be minėtų radinių, rasta keletas peilių (vieno rankena buvusi iš rago, kaustyta vario lydinio metalu), pakabutis, antpirštis, diržo sagtis, apkalas. Rasta vario lydinio metalo ir gana gausiai ornamentuotas knygos apkalas (3 pav.). Taip pat verta paminėti dar keletą radinių, kurie tarsi rodo, jog aptikta sodyba ar pastatas priklausė ne eiliniam amatininkui ar žvejui. Tai – keletas švininių šrapnelių, vienas jų tik ruošinys, stilius, „kirminas“ (įrankis šaunamojo ginklo valymui) (4 pav.). Rasta tik viena moneta – Žygimanto Senojo denaras. Bene daugiausia dėmesio sulaukė rastas signetas (8 pav.). Jame vaizduojamas *Pobog* herbas, o viršuje inicialai *PS*. Konsultuotasi su heraldikais dėl to, ar galima nustatyti signeto priklausomybę. Jų nuomonės kiek skiriasi. Keliama versija, jog spaudas galėjo priklausyti Petrui Šiukštai (*Piotr Szukszta*), kuris 1616–1617 m. buvo Upytės pavieto raštininkas, 1631–1634 m. Žemaitijos bajorų teisėjas ir Ariogalos tijūnas, miręs 1635 m.

Už statybos aikštelės ribų ištirtas šurfas 14, kuris rodo, kad šios sodybos kultūrinis sluoksnis tęsiasi ir Kurhauzo link. Po šių tyrimų keliama versija, jog galbūt aptikta Palangos dvarvietė. Istorinės žinios apie pačią dvarvietę labai fragmentiškos. XVI a. pabaigoje – XVII a. pradžioje Palangoje gyveno apie 1500–1750 valstiečių ir miestelėnų. Jie buvo „valdomi“ iš Palangos dvaro, įsikūrusio prie miestelio, netoli jūros. XVII a. dvarą pamažu pradėjo pustyti jūros smėlis. 1639 m. Stanislovas Vaina, seniūnas, gavo leidimą iš Vladislovo Vazos perkelti dvarą į šalia esančią žemę. Tačiau XVII a. pabaigos inventoriuose jis neminimas, matyt, nebuvo pastatytas. Tad jei 2014 m. aptikta ir ne Palangos dvarvietė, tai bent jau sodyba, priklausiusi aukštesnio statuso žmogui, tikėtina, bajoriškos kilmės.

Vytauto St. 43

In 2014, a field survey and an excavation (a total of 238 m^2 excavated) were conducted at Vytauto St. 43 in Palanga (Fig. 1). Under the Modern Age cultural layer horizons and the windblown sand, a 10–20 cm thick layer of black soil with abundant wood chips was found at a depth of 1.6 m. The remains of a log building were also discovered (Fig. 2). The finds should be dated to the 16th–17th centuries. A multitude of household pottery, ‘bowl-shaped’ (*Schüsselkacheln*) and panel (*Blattkacheln*) stove tiles, a wooden plate and spoon, part of a wooden Mill or Nine Men’s Morris (Lith. *Malūnas*) game (the first in Lithuania), and a signet seal matrix (which could have belonged P. Šiukšta (Polish *Piotr Szukszta*) a judge of the Samogitian nobility) were found (Figs. 3–8).

TRAKAI

Birutė Lisauskaitė

Tyrimai Karaimų gatvėje

2014 m. Trakų senojo miesto vietoje (UK 27125), keliuose Karaimų gatvės sklypuose vykdyti žvalgomieji ir detalieji tyrimai. Daug metų sklypo **Karaimų g. 41** aplinkoje vykdyti mažos apimties žvalgomieji tyrimai ir žvalgymai. Pačiame sklype vienas 1,5x1,5 m dydžio šurfas buvo ištirtas 1992 m. (*LIIR*, f. 1, b. 2031). Tyrimų